

Oversættelse fra fransk:

DEN EUROPÆISKE MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOL

ANDEN AFDELING

Sagen OUABOUR mod BELGIEN

(klage nr. 26417/10)

DOM

STRASBOURG

Den 2. juni 2015

ENDELIG DOM

Den 02.09.2015

Denne dom bliver endelig på de betingelser, der er fastsat i artikel 44, stk. 2, i Konventionen. Der kan foretages mindre formelle ændringer i dommen.

EUROPARÅDET

DOM OUABOUR mod BELGIEN

I sagen Ouabour mod Belgien,

har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (anden afdeling), der har behandlet sagen i ét kammer bestående af:

Andras Sajò, *formand,*

Nebojsa Vucinic,

Helen Keller,

Paul Lemmens,

Egidijus Kuris,

Robert Spano,

Jon Fridrik Kjølbro, *dommere,*

og Stanley Naismith, *justitssekretær for afdelingen,*

efter at have voteret i et lukket retsmøde den 21. april 2015 dags dato afsagt følgende dom:

PROCEDURE

1. Sagen opstod i forbindelse med en klage (nr. 26417/10), der er rettet mod Kongeriget Belgien, og som en marokkansk statsborger, hr. Abdellah Ouabour ("klager"), indbragte for Domstolen den 11. maj 2010 i medfør af artikel 34 i den Europæiske Konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder ("Konventionen").

2. Klager blev repræsenteret ved C. Marchand og Z. Chihaoui, advokater i Bruxelles. Den belgiske regering ("Regeringen") var repræsenteret ved dens ansatte, hr. M. Tysebaert, folkevalgt, repræsentant for det føderale justitsministerium.

3. Klager påstår, at dersom han bliver udleveret til Marokko, vil han løbe en reel risiko for at blive udsat for en behandling, der er i modstrid med Konventionens artikel 3. Han klager ligeledes over, at han ikke har haft adgang til en egentlig klagemulighed med henblik på at gøre disse indvendinger gældende.

4. Den 17. december 2013 blev regeringen underrettet om klagepunkterne vedrørende Konventionens artikel 3 og artikel 13 kombineret med artikel 3. Klagen blev med hensyn til det øvrige afvist.

SAGENS BAGGRUND

I. DE FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER I SAGEN

5. Klager er født i 1974 og er bosat i Maaseik (Belgien).

DOM OUABOUR mod BELGIEN

A. Strafforfølgning

6. Den 19. marts 2004 blev klager samt fire andre personer anholdt og varetægtsfængslet på baggrund af husransagninger, hvor der bl.a. blev beslaglagt belgiske pas og forfalskede identitetskort udstedt til udlændinge.
7. Ved kendelse af 29. august 2005 afsagt af Byretten i Bruxelles blev klager og 12 andre personer stillet for kriminalretten.
8. Den 16. februar 2006 blev klager af Byretten i Bruxelles idømt 5 års fængsel for som medlem at have deltaget i en terrororganisation samt have været medlem af en kriminel organisation. Retten afsagde ligeledes fængsels- og bødedomme i forhold til 8 medtiltalte.
9. Fem medtiltalte – herunder klager – samt forbundsanklageren ankede dommen.
10. Den 15. september 2006 omgjorde Appelretten i Bruxelles ved en udeblivelsesdom delvist dommen af 16. februar 2006, idet Appelretten til forskel for byretsdommeren i særdeleshed fandt, at klager havde spillet en central rolle i ledelsen af terrorgruppen og idømte ham en straf på fængsel i 7 år. Klager og to af de medtiltalte gjorde indvendinger mod dommen.
11. Den 19. januar 2007 nedsatte Appelretten i Bruxelles i begge parter nærværelse klagers straf til fængsel i 6 år.
12. Ved dom af 27. juni 2007 afviste Kassationsretten en begæring om genoptagelse af sagen, som klager og to af hans medtiltalte havde indgivet.
13. Ovennævnte sagsforløb gav anledning til en dom afsagt af Menneskerettighedsdomstolen i en sag vedrørende en af klagers medtiltalte (*El Haski mod Belgien, sag nr. 649/08, den 25. september 2012*).
14. På baggrund af denne dom, hvor domstolen havde konstateret, at der var tale om en overtrædelse af Konventionens artikel 6, nedlagde El Haski samt tre af dennes medtiltalte, herunder klager, påstand om, at Kassationsretten genoptog straffesagen. Kassationsretten gav tre tiltalte, herunder klager, medhold i disse begæringer. Ved dom af 11. december 2013 traf retten beslutning om, at sagen skulle gå om i forhold til disse tre tiltalte, ligesom retten trak sin dom af 27. juni 2007 tilbage og ophævede dommen af 19. januar 2007 afsagt af Appelretten i Bruxelles. Sagen blev hjemsendt til Appelretten i Mons. Menneskerettighedsdomstolen har ikke modtaget nogen oplysninger om det videre forløb i denne sag.

B. Udleveringssagen

15. I mellemtiden udstedte Statsadvokaten ved Appelretten i Rabat (Marokko) en international arrestordre af 2. april 2005 i forhold til klager. Et sagsresumé til støtte for arrestordren havde følgende ordlyd:

[Oversættelse]

”Det fremgår af den efterforskning, som er udført af den nationale brigade ved kriminalpolitiet i Casablanca, at [klager] sammen med [B.] efter at være blevet hvervet i løbet af 2000 til Groupe Islamique Combattant Marocain (GICM) [Marokkos Islamiske Kampgruppe] rejste til Syrien, hvor de blev optaget på Khalbjia Institutet i Damaskus for dér at fortsætte sine ideologistudier.

I begyndelsen af 2001 lykkedes det for [klager] sammen med [Z.] (...), som er tilbageholdt i Guantanamo, at indrejse i Afghanistan, hvor han modtog militær træning (...) for derefter at forlade landet og rejse til Belgien. Kort efter sin indrejse i Belgien gik han i gang med at forsøge at fremskaffe pas og dokumenter til fordel for GICM. (...) Under sit ophold i Istanbul i Tyrkiet i løbet af 2002 fik han til opgave at samle medlemmer af GICM, der ankom til dette land (...). I slutningen af 2003 rejste [nogle] medlemmer af den franske afdeling af GICM til Belgien, de blev taget imod af H, som

DOM OUABOUR mod BELGIEN

ledsagede dem til det sted, hvor [klager] var bosat. Det var der, at der blev afholdt et møde (...), hvor man drøftede GICMs fremtid (...) efter begivenhederne i Casablanca og nogle anholdelser af medlemmer og ledere af GICM. Mødet mandede ud i, at der blev aftalt et møde med El Haski, der var et aktivt medlem af GICM i Belgien, med henblik på at lægge sidste hånd på terrorprojektet, som skulle føres ud i livet i Belgien eller i Marokko.

Der er tale om følgende kriminelle handlinger: oprettelse af en kriminel bande, forfalskning af pas og opholdstilladelser, oprettelse af en bande med henblik på at forberede og begå terrorhandlinger i forening, hvis formål er at gøre et alvorligt anslag mod den offentlige orden, samt organisering af et tilflugtssted for terrorhandlingens gerningsmand.”

1. Den judicielle fase for anerkendelsen af den internationale arrestordre

16. Den 7. juli 2005, efter at marokkansk politi havde fået adgang til klagers sag i Belgien samt afhørt ham som vidne, anmodede 1. vicesstatsadvokaten ved Appelretten i Rabat om at få klager udleveret af de grunde, som fremgår af den arrestordre, som er udstedt af Appelretten i Rabat.

17. Ved kendelse af 15. juli 2005 fandt Byretten i Bruxelles, at arrestordren udstedt af Appelretten i Rabat var eksigibel (*eksigibilitetspåtegning*).

18. Klager ankede kendelsen den 19. juli 2005. Den 4. oktober 2005 fandt anklagekammeret ved Appelretten i Bruxelles, at anken kunne antages til påkendelse, men at den var uberettiget. For så vidt angår risikoen for at blive genstand for en behandling, der strider imod Konventionens artikel 3, som klager påberåbte sig i tilfælde af en udlevering til Marokko, udtalte Appelretten følgende:

[Oversættelse]

”[Klager] påviser ej heller, at der i forhold til ham selv er alvorlig grund til at befrygte, at hans grundliggende rettigheder vil blive krænket, såfremt han bliver udleveret til de judicielle myndigheder i Marokko.”

2. Den judicielle og administrative fase for svaret på udleveringsbegæringen

19. I og med at den marokkanske arrestordre var blevet erklæret eksigibel, indledtes proceduren vedrørende behandlingen af udleveringsbegæringen.

20. Den 19. oktober 2006 udstedte anklagekammeret ved Appelretten i Bruxelles en positiv tilkendegivelse i forhold til udleveringen af klager til Marokko omend med et delvist forbehold, for så vidt angår respekten for princippet *ne bis in idem* [*der må ikke to gange føres proces om samme spørgsmål – o.anm.*].

21. Ved bekendtgørelse af 11. januar 2008 gav justitsministeren sit samtykke til udleveringen af klager. I bekendtgørelsen blev det understreget, at klager ikke havde påvist, at der forelå en alvorlig og konkret risiko for, dersom han blev udleveret til Marokko, at han ville blive genstand for en åbenbar retsvægring eller tortur eller umenneskelig og nedværdigende behandling.

22. Den 17. august 2008 indgav klager en anke med påstand om opsættende virkning og ophævelse af den ministerielle bekendtgørelse i Statsrådet [*den øverste forvaltningsdomstol i Belgien – o.anm.*]. Han gjorde gældende, at han ville løbe en risiko for i Marokko at blive udsat for en behandling, der var i strid med Konventionens artikel 3. Til støtte herfor fremlagde han navnligt rapporter fra *Amnesty International* og *Human Rights Watch*, hvoraf fremgik talrige sager vedrørende vilkårlige fængslinger af islamistiske aktivister og systematisk tortur af personer, som formodedes at have begået terrorhandlinger, under forhør samt i marokkanske fængsler. Henset til indholdet af den af de marokkanske myndigheder udstedte arrestordre vurderede klager, at klager uden tvivl måtte henregnes til den kategori af personer, som ville løbe en risiko for at blive udsat for en sådan behandling. Ifølge klager var hans situation på alle punkter sammenlignelig med klagerens i sagen *Saadi mod Italien* ([GC], nr. 37201/06, EMD 2008).

DOM OUABOUR mod BELGIEN

23. Klager påberåbte sig ligeledes en risiko for at blive genstand for en åbenbar retsvægring, som strider imod Konventionens artikel 6, eventuelt jfr. artikel 3. Til støtte for sine påstande refererede han til *Amnesty Internationals* rapporter, hvoraf fremgår, at tilbageholdte personer var blevet dømt til døden efter notorisk uretfærdige retssager.

24. Klager klagede desuden over, at den ministerielle bekendtgørelse ikke indeholdt nogen begrundelse.

25. Sagen blev meddelt opsættende virkning af Statsrådet ved dom af 28. maj 2009 henset til en alvorlig overtrædelse af artikel 2 og 3 i loven af 29. juli 1991 vedrørende formelle begrundelser af forvaltningshandlinger. Statsrådet tilkendegav navnlig følgende:

[Oversættelse]

”Det fremgår [af de af klager fremlagte rapporter], at for såvidt angår personer, som er mistænkt for terrorisme, eksisterer der en liste over konstante og alvorlige krænkelser, som generelt ikke er genstand for dybdegående eller minutiøse undersøgelser i tilfælde af, at ofrene indgiver klage; (...) henset til at [klager] ønskes udleveret bl.a. på baggrund af terrorhandlinger, ligesom han er blevet kendt skyldig som impliceret i terroraktiviteter i Belgien, bevirker dette *prima facie* [ved første øjekast – o.anm.], at [klagers] tese om, at han løber en risiko for at blive mishandlet og tortureret i et marokkansk fængsel, er plausibel; at det af den påklagede afgørelse blot fremgår, at der ikke foreligger nogen alvorlig konkret risiko for, at [klager], såfremt denne bliver udleveret, vil blive udsat for (...) tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling i den stat, der ønsker ham udleveret; at denne sætning er så kort, at det ikke kan udledes heraf, at risikoen for, at personer, som er mistænkt for terrorisme, kan blive udsat for tortur i marokkanske fængsler, er blevet undersøgt, ligesom det ikke fremgår, af hvilken præcis årsag ministeren finder, at der ikke er noget til hinder for udleveringen af [klager]. (...)”

26. Den 5. oktober 2009 trak justitsministeren sin afgørelse af 11. januar 2008 tilbage og fremsatte en ny bekendtgørelse, der tillod udleveringen, idet den af klager påståede risiko for at blive udsat for en behandling i marokkanske fængsler, der strider imod Konventionens artikel 3, blev undersøgt på følgende måde:

[Oversættelse]

”*Amnesty International* og *Human Rights Watch* opstiller et generelt billede af straffeproceduren og praksis, navnlig for så vidt angår terrormistænkte personer i Marokko. Til trods for rapporternes kvalitet samt den kendsgerning, at de er udfærdiget af anerkendte internationale organisationer, bidrager rapporterne ikke med præcise og individualiserede oplysninger, som gør det muligt at konkludere, at en eftersøgt person i praksis risikerer at blive udsat for procedurer eller praksis, der er i strid med Konventionens artikel 3. (...)”

En undersøgelse af den marokkanske antiterrorlov af maj 2003 i omtalte rapporter er ikke nok til at kunne påvise en konkret og reel praksis, der skulle kunne udgøre en krænkelse af menneskerettighederne. (...)”

[Domstolen] har i sin dom *Saadi mod Italien* af 28. februar 2008 klart og tydeligt tilkendegivet, at det ikke er tilstrækkeligt at henvise til den generelle menneskerettighedssituation i det land, hvortil en klager risikerer at blive udvist eller udleveret, for at kunne drage den slutning, at klager løber en alvorlig, individuel og specifik risiko for at blive udsat for krænkelser af menneskerettighederne.

(...)

Eftersom der i dette konkrete tilfælde ikke foreligger nogen alvorlige grunde til at tro, at udleveringsbegæringen, der er foranlediget af et almindeligt retsbrud, er blevet fremsendt med henblik på at strafforfølge eller straffe den pågældende person på baggrund af dennes race, religion, nationalitet eller politiske overbevisning, eller at denne persons situation risikerer at blive forværret af den ene eller den anden af disse grunde;

Eftersom den pågældende slutteligt ikke fremkommer med oplysninger, der ville kunne påvise, at der ville kunne foreligge alvorlige grunde til at tro, at såfremt han bliver udleveret, vil han kunne blive udsat for en åbenbar retsvægring eller en reel risiko for at blive udsat for en umenneskelig eller nedværdigende behandling.”

DOM OUABOUR mod BELGIEN

27. Den 7. december 2009 indgav klager en anke til Statsrådet med påstand om ophævelse af denne anden bekendtgørelse samt om meddelelse af opsættende virkning. Han henviste til en overtrædelse af Konventionens artikel 3, 6 og 7. Til støtte for dette henviste han navnlig til konklusioner offentliggjort af FNs Særlige Rapportør for tortur og andre straffe eller grusom, umenneskelig og nedværdigende behandling i 2009 samt rapporter offentliggjort af *Human Rights Watch* og *Amnesty International* mellem 2006 og 2008 med henblik på at slå fast, at de marokkanske myndigheder vedholdende tyr til systematisk tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling inden for rammerne af kampen mod terrorisme. Han understregede ligeledes den omstændighed, at han tilhørte en særlig kategori af personer, nemlig personer - som er mistænkt for at have et tilhørsforhold til en terrorgruppe - samt at dette fremgik af oplysningerne, der lå til grund for den af de marokkanske myndigheder udstedte arrestordre, og på hvilket grundlag tilladelsen til hans udlevering var blevet givet.

28. I sin rapport af 18. marts 2010 fandt en repræsentant for Statsrådet, at ingen af de af klager fremsatte indsigelser kunne blive betragtet som alvorlige. Han gjorde gældende, at i overensstemmelse med retspraksis baseret på sagen *Saadi* ved Domstolen var det ikke tilstrækkeligt at henvise til den generelle situation i hjemsendelseslandet eller blot til muligheden for dårlig behandling for at påvise en overtrædelse af Konventionens artikel 3. Det forholder sig således, at den største del af klagers dokumentation består af bilag fra årene 2003 til 2006 og har ikke gjort det muligt at lægge til grund, at de personer, som er blevet anholdt og strafforfulgt i Marokko i tiden derefter for terrorhandlinger, fortsat har været systematisk udsat for tortur eller umenneskelig og nedværdigende behandling. På den baggrund fandt den pågældende, at påstanden om opsættende virkning var ubegrundet.

29. Sagsbehandlingen fortsatte efterfølgende ved Domstolens indgriben (jfr. nedenstående præmis 37).

C. Frihedsberøvelse med henblik på udlevering

30. Klager færdigafsonede sin straf i fængslet i Louvain den 16. maj 2010, hvorefter han samme dag blev varetægtsfængslet med henblik på at blive udleveret i medfør af udleveringsloven af 15. marts 1874.

31. Den 28. maj 2010 indbragte klager sagen for Byretten i Bruxelles i et lukket møde med påstand om løsladelse. Retten fandt imidlertid, at påstanden ikke kunne tages under pådømmelse ved kendelse af 15. juni 2010, idet klager ikke havde en retsstilling til at kunne tage retsskridt mod en afgørelse, der var blevet truffet af en udøvende myndighed.

32. Idet klager påberåbte sig en overtrædelse af Konventionens artikel 5 stk. 1 f og 4 samt artikel 13, kærede han denne kendelse. Ved dom af 30. juni 2010 afviste anklagekammeret ved Appelretten i Bruxelles kæremålet og stadfæstede kendelsen.

33. Ved dom af 13. juli 2010 ophævede Kassationsretten på baggrund af klagers kassationsbegæring Appelrettens dom.

34. Den 30. juli 2010, på baggrund af Domstolens anbefaling af en midlertidig foranstaltning (jfr. nedenstående præmis 37) besluttede anklagekammeret ved Appelretten i Bruxelles, nu med en anden sammensætning, at klager skulle løslades omgående henset til, at varigheden af klagers frihedsberøvelse ikke var proportionnel med formålet med denne.

35. I mellemtiden, d.v.s. den 28. maj 2010, indbragte klager ligeledes sagen som hastesag for Præsidenten for Byretten i Bruxelles med påstand om øjeblikkelig løsladelse. Denne påstand blev afvist ved kendelse af 27. juli 2010.

D. Domstolens indgriben

36. Den 11. maj 2010 indbragte klager sagen for Domstolen med påstand om indførelse af foreløbige foranstaltninger med henblik på at stille udleveringen til Marokko i bero.

37. Den 12. maj 2010 besluttede Domstolen at meddele den belgiske regering i medfør af regel 39 i Domstolens procesreglement, at det var ønskeligt i parternes interesse og til gavn for den videre sagsgangs afvikling, at klager ikke blev udleveret til Marokko, indtil der blev truffet en ny afgørelse.

E. Sagens videre behandling i Statsrådet [den øverste forvaltningsdomstol – o.anm.]

38. Behandlingen af påstanden om opsættende virkning samt ophævelse i relation til den anden ministerielle bekendtgørelse vedrørende udleveringen (jfr. ovenstående præmis 26-28) fortsatte under et retsmøde afholdt den 13. oktober 2010. Herunder erklærede det belgiske Statsråd, at regeringen havde rettet sig efter Domstolens afgørelse af 12. maj 2010, samt at klagers begæring om opsættende virkning ikke længere havde noget formål.

39. Den 19. november 2010 afsagde Statsrådet to domme. Den første dom, nr. 209.031, indebar en ophævelse af videreførelsen af klagers sag, idet den første ministerielle bekendtgørelse om udlevering af 18. august 2008 var blevet trukket tilbage. Den anden dom, nr. 209.030, vedrørte den ministerielle bekendtgørelse af 5. oktober 2009 og slog fast, at klager ligeledes havde frafaldet sin anke vedrørende opsættende virkning og ophævelse. Under hensyntagen til den kendsgerning, "at parterne under retsmødet havde bekræftet, at den indankede afgørelse [var] blevet trukket tilbage", besluttede Statsrådet, at sagsomkostningerne vedrørende denne anden ankesag skulle dækkes af den belgiske stat.

40. Klagers advokat kontaktede flere gange den belgiske Stats advokat vedrørende den fortsatte sagsgang i forhold til Statsrådets dom nr. 209.030. Ved telefaxmeddelelse af 16. december 2010 og 12. marts 2011 informerede den belgiske stats advokat klagers advokater om, at han aldrig havde tilkendegivet, at den ministerielle bekendtgørelse var blevet trukket tilbage, samt at det var op til klager at anmode Statsrådet om at få korrigeret frafaldsdommen.

41. Den 8. november 2011 rettede klagers advokat følgende henvendelse til justitsministeren:

"Henset til begrundelsen for Statsrådets dom samt det manglende svar på mine tidligere skrivelser, går jeg ud fra, at den anden ministerielle bekendtgørelse, der er blevet udstedt til min klient, rigtignok er blevet trukket tilbage.

Det er nu op til Dem at træffe en ny afgørelse.

I dette omfang har jeg ønsket at henholde mig udtrykkeligt til de meget talrige dokumenter, der er udvekslet inden for rammerne af lignende sager [H. Og El Haski].

(...) De sidste afgørelser, som er blevet truffet af vores højeste forvaltningsdomstol (...) er enstemmige. Der foreligger en reel og fastslået risiko for at blive udsat for tortur i tilfælde af udlevering eller udsendelse til Marokko.

(...) I [dom nr. 216.088 afsagt af Statsrådet, H. mod Justitsministeren, 27. oktober 2011] har man konstateret en overtrædelse af [Konventionens] artikel 3 både hvad angår sagens materielle og proceduremæssige side.

Dette indebærer, at for at kunne udlevere min klient til Marokko vil Deres ministerium være nødt til at kuldaste den konklusion, som Statsrådet nåede frem til. (...)"

42. Den 2. maj 2012 sendte Domstolen en skrivelse til den belgiske regering, hvori man udbad sig oplysninger om klagers nøjagtige retslige situation.

43. Den 25. maj 2012 bekræftede regeringen, at den anden ministerielle bekendtgørelse vedrørende udleveringen ikke var blevet trukket tilbage, og at den omstændighed at Statsrådet var gået ud fra, at den indankede afgørelse var blevet trukket tilbage, udgjorde en skrivefejl, som burde være blevet korrigeret af klager.

44. Ved svarskrivelse af 23. oktober 2012 gjorde klager gældende, at Statsrådet blot havde protokolleret de bemærkninger, som statens advokat havde ytret under retssagen.

II. RELEVANT BELGISK OG INTERNATIONAL RET

A. Belgisk lovgivning vedrørende udlevering

45. Udleveringsproceduren reguleres inden for belgisk ret af udleveringsloven af 15. marts 1874, hvis bestemmelser, således som de finder anvendelse i dette konkrete tilfælde, er sammenfattet i sagerne *Zarmayev mod Belgien* (nr. 35/10, præmis 64-71, 27. februar 2014) og *Trabelsi mod Belgien* (nr. 140/10, præmis 69-76, EMD 2014 (uddrag)).

46. Ved to domme, nr. 224.915 af 1. oktober 2013 og nr. 225.058 af 10. oktober 2013, har Statsrådet ophævet de ministerielle udleveringsbekendtgørelser i forhold til to andre medlemmer af GICM, som var blevet kendt skyldige i 2007 af Appelretten i Bruxelles under den samme retssag som klager. For så vidt angår den påståede risiko i tilfælde af udlevering til Marokko for at blive udsat for en behandling, der er i strid med Konventionens artikel 3, udtalte Statsrådet følgende i dom nr. 224.915:

”V.2. I dette konkrete tilfælde i sin begæring, der er støttet af talrige bilag på sagen, har klager ikke begrænset sig til at beskrive den generelle situation i Marokko for at gøre gældende, at der helt og holdent eksisterer en risiko for umenneskelig og nedværdigende behandling, eller til at gøre opmærksom på uden hensyn til enkelttilfælde en overtrædelse af [Konventionens] artikel 3. Hans argumentation kommer til udtryk omkring forskellige oplysninger, som har til formål at påvise på den ene side, at hans hjemland tyr til en praksis, der omfatter tortur inden for rammerne af bekæmpelse af terrorisme, og på den anden side at han selv tilhører den kategori af personer, som rammes af den type foranstaltninger.

Det fremgår af de bilag, som er fremsendt til justitsministeren af klagers advokat samt af andre dokumenter på sagen, at der ikke er noget, der gør det muligt at relativisere, sådan som modparten gør det, klagers argumentation vedrørende problematikken omkring umenneskelig og nedværdigende behandling i Marokko. Det forholder sig således, at om ikke systematisk så i det mindste notorisk praksis påviser en alvorlig risiko for at blive genstand for en behandling, som strider imod Konventionens artikel 3. Blandt de fremlagte bilag, som alle har været offentliggjort eller er kendt af modparten på tidspunktet for afsigelsen af den indankede dom, og som synes forskellige fra bilagene fra perioden fra 2003 til 2006, der blev fremlagt under en tidligere udleveringssag, er det på sin plads at hæfte sig navnlig ved to rapporter fra *Human Rights Watch* (fra januar 2008 og januar 2010) samt to rapporter fra *Amnesty International* (fra 2009 og juni 2010), der omhandler menneskerettighedssituationen i Marokko. I samtlige af disse dokumenter, som vidner om tortur, gøres der i samdrægtighed opmærksom på den dårlige behandling, som gives marokkanske statsborgere, der er mistænkt for at have deltaget i terrorhandlinger.

På samme måde understreger en rapport udarbejdet af FNs Komité mod Tortur af 21. december 2011 (...) vedrørende Marokko, at ”denne Komité er bekymret over talrige anklager omhandlende tortur og dårlig behandling begået af politifolk, fængselsvagter og i særdeleshed medarbejdere i Generaldirektoratet for den territoriale overvågning (DST) [...], når personer fratages udøvelsen af grundlæggende retsgarantier så som adgangen til advokatbistand, navnlig dem som er mistænkt for at tilhøre terrornetværk [...] eller i forbindelse med forhør med det formål at lokke personer, der er terrorismistænkt, til at tilstå”.

Den samme konklusion fremgår af et svardokument udfærdiget den 11. maj 2011 af den belgiske generalkommissær for flygtninge vedrørende ”evalueringen af spørgsmålet om en marokkaners hjemrejse til sit hjemland, en person, som er et fremtrædende medlem af Marokkos Islamistiske Kampgruppe, og som i februar 2006 blev kendt skyldig af

DOM OUABOUR mod BELGIEN

Kriminalretten i Bruxelles". Denne CEDOCA rapport konkluderer, at "en marokkaners tilbagevenden til sit hjemland kan være risikabel, idet han kan tænkes at blive sat i bås med terrorisme", at "loven om bekæmpelse af terrorisme sådan som den er udarbejdet, kan tænkes at at medføre megen misbrug". I sager, der er politisk farvede, og hvor islamistisk terrorisme er involveret, bliver retten til en fair trial "systematisk trådt under fode" ifølge *Human Rights Watch*, ligesom "man ikke for nuværende, til trods for en vis positiv udvikling, kan udelukke enhver risiko for tortur inden for rammerne af navnlig tvungne forsvindinger, som i den senere tid er i stigning".

Selv om den indankede bekendtgørelse indeholder en analyse af de forskellige bilag, der er fremsendt af klagers advokat, på hvilken baggrund det tilkendes gives, at disse dokumenter "ikke gør det muligt at konkludere, at der foregår en systematisk dårlig behandling af personer, der er mistænkt for terrorisme", fremgår det imidlertid ikke af bekendtgørelsens begrundelse, at en undersøgelse eller en konfrontation med andre dokumentkilder vedrørende den pågældende problematik skulle have været foretaget af modparten. Det er ligeledes på sin plads at bemærke, at det ikke fremgår af den sagsmappe, som er fremlagt for Statsrådet, at de belgiske myndigheder skulle have rettet nogen henvendelse til de marokkanske myndigheder med henblik på at opnå garantier eller forsikringer om, at klager efter sin udlevering ikke vil blive udsat for umenneskelig og nedværdigende behandling eller en krænkelse af sine grundlæggende rettigheder.

Klager har i øvrigt begået terrorrelateret kriminalitet, hvilket er tilstrækkeligt til at påvise den personlige karakter af den risiko, som han påberåber sig. Den indankede ministerielle bekendtgørelse henleder i virkeligheden opmærksomheden på, "at det er uomstrideligt, at den pågældende er en person, som er mistænkt for terrorisme i Marokko", mens det fremgår af den internationale arrestordre, der er udstedt af anklageren ved Appelretten i Rabat, at klager er eftersøgt for "deltagelse i en kriminel organisation, som i dette konkrete tilfælde er terroristisk".

V.3. Der er anledning til at drage den slutning, at samtlige dokumenter, der er fremlagt af klager, gør det muligt at lægge til grund, at der er alvorlig grund til at antage, at klager, som er mistænkt for terrorisme, vil, dersom han bliver udleveret til sit hjemland, løbe en reel risiko for at blive udsat for en behandling, der er uforenelig med [Konventionens] artikel 3. Det er herefter med urette, at modparten i den indankede bekendtgørelse har fundet, at "der i dette konkrete tilfælde ikke foreligger nogen grund til at antage, at der ville være nogle alvorlige grunde til at tro, at, såfremt den pågældende bliver udleveret, vil han løbe en reel risiko for at blive underkastet en behandling, der strider mod (...) Konventionens artikel 3", og at "man ikke kan fastslå, at der på nuværende tidspunkt eksisterer en gruppe, der systematisk bliver udsat for en praksis, der indebærer dårlig behandling til trods for, at der foreligger en situation, som er generelt ugunstig".

På denne baggrund bør begæringens første indsigelse, første afsnit (med overskriften "om det materielle aspekt") tages til følge og er tilstrækkelig til at medføre en ophævelse af den indankede bekendtgørelse."

Statsrådet gav udtryk for en enslydende tilkendegivelse i sin ovennævnte dom nr. 225.058.

B. Den belgisk-marokkanske udleveringsaftale

47. Den 7. juli 1997 underskrev Belgien og Marokko en udleveringsaftale, som trådte i kraft den 29. april 2005, og som medførte en principiel forpligtelse til gensidigt at udlevere personer, som måtte befinde sig på hinandens territorium, og som var strafforfulgt for en lovovertrædelse eller eftersøgt med henblik på at afsone fængselsstraf eller være genstand for en sikkerhedsforanstaltning.

C. Den marokkanske antiterrorlov

48. De relevante bestemmelser i den marokkanske lov nr. 03/03 af 28. maj 2003 om terrorbekæmpelse fremgår af dommen *Rafaa mod Frankrig* (nr. 25393/10, præmis 28, 30. maj 2013).

III INTERNATIONALE TEKSTER OG DOKUMENTER

A. FN-dokumenter

49. Slutbemærkningerne fra FNs Komité mod Tortur om den fjerde regelmæssige rapport om Marokko (CAT/C/MAR/CO/4; 21. december 2011) er nævnt i ovennævnte domme *El Haski* (præmis 51) og i

DOM OUABOUR mod BELGIEN

ovennævnte dom *Rafaa* (præmis 29). Marokkos regering meddelte nogle oplysninger som svar på disse bemærkninger (CAT/C/MAR/CO/4/Add.1, 9. september 2013), navnlig den omstændighed at man havde indledt en strafforfølgning af nogle repræsentanter for retshåndhævelsen, der var anklaget for at have udøvet tortur, og at der i visse af disse sager var sket domfældelser.

50. FNs Særlige Rapportør for tortur og andre straffe eller grusom, umenneskelig og nedværdigende behandling offentliggjorde den 11. marts 2013 en rapport efter at have aflagt et besøg i Marokko i 2012 (A/HCR/22/53/Add.2). FNs arbejdsgruppe vedrørende vilkårlig fængsling gjorde det samme den 4. august 2014 efter afsluttet besøg i Marokko i 2013 (A/HRC/27/48/Add.5). Den første rapport indeholder følgende kendsgerninger:

"I situationer med store spændinger som f.eks. i tilfælde af fare for den nationale sikkerhed, terrorisme eller massedemonstrationer tyr man oftere til tortur og dårlig behandling i forbindelse med arrestationer og under fængselsophold. Selv om den dårlige behandling, som de tilbageholdte personer synes at blive udsat for, hovedsageligt finder sted i frihedsberøvelsens indledende periode, har der også været tale om tilfælde under de senere faser."

51. Den anden rapport bekræftede anvendelse af tortur og dårlig behandling i forhold til terrormistænkte personer:

"23. Arbejdsgruppen har hørt flere vidneudsagn vedrørende anvendelse af tortur og dårlig behandling i tilfælde, hvor der var mistanke om tortur eller trusler mod den nationale sikkerhed. I disse sager er Arbejdsgruppen enig med den Særlige Rapportør for tortur – der kan noteres en systematisk praksis med anvendelse af tortur og dårlig behandling i forbindelse med anholdelser og under fængselsophold."

52. Den Særlige Rapportør præciserede desuden:

"17. Den Særlige Rapportør undersøgte talrige sager, som opstod efter attentaterne den 16. maj 2003 i Casablanca, hvorefter tusinder af mistænkte blev arresteret, ofte af ansatte i Generaldirektoratet for Territorial Overvågning (DST), samt isolationsfængslet eller placeret i ukendte fængsler. Han hørte ligeledes vidneudsagn givet af personer, der var mistænkt for terrorisme, og som havde været arresteret for nyligt. Det virker som om tortur for tiden anvendes i stor stil for at opnå tilståelser i sager, der omhandler national sikkerhed. Den anvendte tortur går ud på at slå de pågældende personer med en stav og et rør, at hænge dem op i lange perioder, at slå dem i fodsålerne (*falaqa*), at give dem lussinger i ansigtet og navnlig på ørerne, at sparke dem, at udsætte dem for ekstreme temperaturer, at udsætte dem for seksuelle overgreb eller at true dem med seksuelle overgreb.

(...)

19. Den Særlige Rapportør konstaterede, at tilbageholdte personer, som var blevet kendt skyldige i terrorrelaterede lovovertrædelser, vedblev med at blive udsat for tortur og dårlig behandling, mens de afsonede deres straf. De fleste af disse personer afsoner i fængslerne Salé 1 og 2 og i Toulal og Meknès. Den Særlige Rapportør har modtaget talrige oplysninger om seksuelle overgreb og trusler om hævn i tilfælde af indgivelse af klage, navnlig efter fangeoprøret i fængslet Salé 2 den 16. maj 2011. I denne forbindelse er der ligeledes indsamlet oplysninger om overdreven brug af isolationsceller i perioder fra flere dage og indtil adskillige uger tjenende som disciplinære foranstaltninger."

53. Inden for rammerne af en fremlæggelse for FNs Menneskerettighedskomité ved en belgisk-marokkansk statsborger, der blev udleveret af de spanske myndigheder til Marokko, hvor han var strafforfulgt for terrorhandlinger, vedtog Komitéen den 21. juli 2014 følgende resultat af sine undersøgelser *Aarrass mod Spanien*, fremlæggelse nr. 2008/2010):

"10.2 Komitéen noterer sig anmelderens klagemål ifølge hvilket den indklagede stat ikke på behørig vis havde vurderet den risiko, som anmelderen måtte blive udsat for i tilfælde af den pågældendes udlevering til Marokko og ifølge hvilket det havde været ret og rimeligt at forudse, at udleveringen ville sætte ham i en særligt sårbar situation og udsætte ham for en risiko for at blive tortureret, hvilket rigtignok fandt sted efter udleveringen til Marokko, hvor han var tilbageholdt under vanskelige forhold, i isolation og udsat for dårlig behandling samt alvorlig tortur. Komitéen noterer sig ligeledes

DOM OUABOUR mod BELGIEN

den indklagede stats argument ifølge hvilket *l'Audiencia Nacional* [spansk domstol – o.anm.] havde undersøgt anmelderens anbringende og tog disse oplysninger, som det havde modtaget, til efterretning. Imidlertid konkluderede *l'Audiencia*, at der ikke forelå noget bevis endsigende indicium, der ville kunne bekræfte, at anmelderen havde været udsat for en konkret og reel risiko for at blive genstand for en umenneskelig eller nedværdigende behandling i Marokko.

(...)

10.4 I dette konkrete tilfælde bemærker Komitéen, at udleveringen af anmelderen var begæret inden for rammerne af sagen [B.] for terrorrelaterede lovovertrædelser i medfør af straffeloven og marokkansk lov nr. 03/03 vedrørende terrorbekæmpelse. I løbet af udleveringsprocessen noterede *l'Audiencia Nacional* sig oplysninger, hvoraf fremgik, at fængselsvagter og sikkerhedsstyrker i Marokko anvendte tortur med henblik på at opnå tilståelser og tyede til dårlig behandling, men afviste anmelderens anbringender vedrørende risikoen for tortur, idet man nøjedes med at oplyse, at disse krænkelser ikke kunne betragtes som systematiske og generelle. Imidlertid bemærker Komitéen, at ifølge troværdige rapporter, som anmelderen har fremlagt for *l'Audiencia Nacional*, samt offentligt tilgængelige oplysninger var mange personer i Marokko, som var anklaget for terrorrelaterede handlinger, navnlig inden for rammerne af sagen [B.], blevet arresteret og tilbageholdt i al hemmelighed og givet meget dårlig behandling samt underkastet tortur. I denne sammenhæng og henset til anmelderens personlige omstændigheder i dennes egenskab af tiltalt for terrorrelaterede lovovertrædelser, finder Komitéen, at den indklagede stat ikke på behørig vis har vurderet risikoen for tortur og meget dårlig behandling, som anmelderen ville kunne blive udsat for. Af disse grunde vurderer Komitéen, at udleveringen af anmelderen til Marokko udgjorde en overtrædelse af Pagtens artikel 7.”

B. Rapporter fra internationale private organisationer (INGOer)

54. Relevante uddrag af rapporter, der er offentliggjort mellem 2004 og 2011 af *Human Rights Watch*, la *Fédération internationale des ligues des droits de l'Homme* ("FIDH) og *Amnesty International*, og som gør opmærksom på anvendelsen af voldelige overgreb og tortur, navnlig i fængsler i forbindelse med de marokkanske myndigheders terrorbekæmpelse siden attentaterne i Casablanca den 16. maj 2003, fremgår af ovennævnte dom i sagen *El Haski* (præmis 53-55).

55. Det fremgår af *Amnesty International* og *Human Rights Watch* årsrapporter fra 2012 til 2015, at situationen i Marokko, sådan som den er blevet karakteriseret af disse internationale NGOer, næppe er blevet bedre.

RETLIGE BETRAGTNINGER

I. OM DEN PÅSTÅEDE OVERTRÆDELSE AF KONVENTIONENS ARTIKEL 3

56. Klager finder, at han ved gennemførelse af tilbagesendelsen til Marokko ville risikere at blive udsat for behandling, der strider mod Konventionens artikel 3. Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

” Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.”

A. Om antagelse til behandling i realiteten

57. Domstolen bemærker, at regeringen ikke antyder, at klager ikke ville kunne påberåbe sig en egenskab af offer for den påståede overtrædelse af Konventionens artikel 3 som følge af tilbagetrækningen af den omstridte afgørelse, der blev truffet efter Statsrådets dom nr. 209.030 af 19. november 2010 (jfr. ovenstående præmis 39). Tværtimod gør regeringen gældende, at den anden ministerielle udleveringsbekendtgørelse fortsat er en del af retsordenen, ligesom den er eksigibel.

58. I øvrigt konstaterer Domstolen, at nærværende klagepunkt ikke er åbenbart grundløst i henhold til Konventionens artikel 35, stk. 3 a), ligesom klagepunktet ikke kommer i konflikt med nogen anden afvisningsgrund. Klagen erklæres hermed for egnet til behandling.

DOM OUABOUR mod BELGIEN

B. Om realiteten

1. Parternes argumenter

59. Klager henviser til retspraksis i sagen *Saadi* (ovennævnte dom, præmis 103) og gør gældende at for at fastslå om, hvor vidt der er alvorlige og beviste grunde til at tro, at der er tale om en reel risiko for en behandling, der strider mod artikel 3, er det hensigtsmæssigt at undersøge de forventelige følger af en udsendelse til destinationslandet under hensyntagen til den generelle situation i landet samt klagers egne omstændigheder. Hvad angår det første punkt, gør han gældende, at det er nødvendigt at tage hensyn til den nuværende situation i landet, selv om udleveringen er blevet forsinket som følge af indførelsen af en midlertidig foranstaltning. Klager forklarer, at den systematiske praksis, som strider mod Konventionens artikel 3, foregår inden for rammerne af terrorbekæmpelse og er indlysende og indiskutabel i Marok, hvilket bekræftes af rapporter, der er offentliggjort af internationale organisationer og internationale NGO'er, som Domstolen har henvist til i ovennævnte sag *El Haski*, samt at denne situation fortsat er den samme i Marokko, ligesom dette ligeledes fremgår af rapporter offentliggjort af FNs Særlige Rapportør for tortur og andre straffe eller grusom, umenneskelig og nedværdigende behandling (jfr. nedenstående præmis 50-52).

60. For så vidt angår det andet punkt, betoner klager, at han tilhører en særlig kategori af personer, nemlig personer, der er mistænkt for at være medlem af en terrorgruppe. Han er blevet dømt i Belgien for som ledende medlem at have deltaget i en terrorgruppe inden for rammerne af en sag, hvor der har været tale om et internationalt strafferetligt samarbejde mellem Belgien og Marokko, ligesom hans udlevering begæres på baggrund af hans overtrædelse af den marokkanske antiterrorlov af 2003.

61. Regeringen understreger, at det ligeledes fremgår af den ovennævnte dom i sagen *Saadi*, at det ikke er tilstrækkeligt at påberåbe sig den generelle situation i hjemsendelseslandet eller blot muligheden for dårlig behandling for i sig selv at påvise en overtrædelse af Konventionens artikel 3. Det forholder sig således, at i størstedelen af klagers sag henvises der til bilag fra årene 2003 til 2006 og gør det ikke muligt at lægge til grund, at personer, der er blevet arresteret og strafforfulgt i Marokko siden da for terrorhandlinger, fortsat bliver systematisk udsat for tortur eller umenneskelig og nedværdigende behandling. Dette er i øvrigt budskabet i den tilkendegivelse, som en repræsentant for Statsrådet fremlagde den 18. marts 2010, hvorefter den indsigelse, som klager fremkom med i medfør af Konventionens artikel 3, burde findes grundløs.

2. Domstolens bemærkninger

a) Påmindelse om generelle principper

62. Det er fast retspraksis, at beskyttelsen mod en behandling, der strider mod artikel 3, er ubetinget, og det fremgår af samme artikel, at udsendelsen af en person af en kontraherende stats territorium kan give anledning til et problem i relation til denne bestemmelse og dermed kan den pågældende stat drages til ansvar i henhold til Konventionen, når der er alvorlig grund til at antage, at den pågældende, dersom han eller hun udsendes til et destinationsland, dér vil løbe en reel risiko for at blive udsat for en behandling, der strider mod artikel 3 (*Soering mod Det Forenede Kongerige*, 7. juli 1989, præmis 88, serie A nr. 161).

63. I øvrigt minder Domstolen om, at den er fuldt ud bevidst om de vanskeligheder, som staterne står over for i forsøget på at beskytte sin befolkning mod terrorvold, som i sig selv udgør en alvorlig trussel mod menneskerettighederne. Domstolen skal derfor afholde sig fra at undervurdere omfanget af den fare, som terrorismen repræsenterer, og den trussel, som den udgør for samfundet (*Othman (Abu Qatada) mod Det Forenede Kongerige*, nr. 8139/09, præmis 183, EMD 2012 (uddrag), samt citerede referencer). Domstolen finder, at det stillet over for sådan en trussel er legitimt, at de kontraherende stater udviser en stor

DOM OUABOUR mod BELGIEN

håndfasthed over dem, som bidrager til terrorhandlinger (*idem*). Endelig vender Domstolen ikke det blinde øje til selve bagtanken bag udleveringsinstitutionen, som er at forhindre kriminelle på flugt i at unddrage sig strafforfølgning, eller det gavnlige formål, som den udgør for samtlige stater i en verden med international kriminalitet (jfr. ovennævnte dom *Soering*, præmis 89).

64. Ingen af disse omstændigheder vil imidlertid kunne drage den ubetingede karakter af artikel 3 i tvivl. Som Domstolen har erklæret adskillige gange, er denne bestemmelse ikke forbundet med nogen undtagelse. Det er derfor på sin plads at bekræfte det princip, som mange gange tidligere er blevet udtrykt siden dommen i sagen *Chahal mod Det Forenede Kongerige* (15. november 1996, præmis 80-81, *Doms- og afgørelsessamling 1996-V*) i henhold til hvilken det ikke er muligt at tage hensyn til den pågældende persons *gøren og laden*, uanset hvor uønskelig og farlig denne måtte være, eller lade risikoen for dårlig behandling samt de grunde til udsendelse, der er blevet påberåbt, få en indflydelse på afgørelsen med henblik på at afgøre om hvor vidt staten har pådraget sig et ansvar i forhold til artikel 3 (ovennævnte dom *Saadi*, præmis 138; ligeledes jfr. *Daoudi mod Frankrig*, nr. 19576/08, præmis 64, 3. december 2009, og *M.S. mod Belgien*, nr. 50012/08, præmis 126-127, 31. januar 2012).

65. Domstolen skal desuden henlede opmærksomheden på de erfaringer fra ovennævnte dom *Saadi* (præmis 129-132), hvor Domstolen har gjort rede for den måde, hvorpå man burde vurdere om, hvor vidt der var alvorlig grund til at antage, at en klager, dersom den pågældende udsendes til et andet land, dér vil løbe en reel risiko for at blive behandlet på en måde, som strider mod Konventionens artikel 3. For at gøre dette skal undersøgelsen omfatte de forventelige konsekvenser af udsendelsen af klager til destinationslandet med skyldig hensyntagen til den generelle situation i dette land og den pågældendes egne omstændigheder. Det er i princippet op til klager selv at fremlægge oplysninger, der kan tænkes at vise, at han måtte løbe en risiko for at blive genstand for en behandling, der strider mod artikel 3, hvorimod det er regeringens opgave at fjerne eventuelle tvivl omkring disse omstændigheder. Det er ikke tilstrækkeligt at henvise til den generelle situation i udsendelseslandet eller alene til muligheden for dårlig behandling som følge af forholdene i dette land for at det alene af den årsag bliver lagt til grund, at der er tale om en overtrædelse af artikel 3. I det tilfælde hvor en klager fremkommer med specifikke anbringender som f.eks. i dette konkrete tilfælde tilhørsforholdet til en gruppe, der systematisk bliver udsat for dårlig behandling, skal disse anbringender bestyrkes ved hjælp af bevismidler.

66. Med hensyn til tidspunktet for vurderingen bør man i første omgang henholde sig til de omstændigheder, som den pågældende stat havde eller burde have kendskab til på tidspunktet for udsendelsen. Såfremt klager imidlertid ikke er blevet udleveret eller udvist på det tidspunkt, hvor Domstolen er i gang med at undersøge sagen, er den dato, der skal tages hensyn til, datoen, som sagen er berammet til ved Domstolen (ovennævnte dom *Chahal*, præmis 85-86, ovennævnte dom *Saadi*, præmis 133). Der er generelt tale om den samme situation, når – ligesom det er tilfældet i denne sag – udvisningen eller udleveringen er forsinket som følge af Domstolens indførelse af en midlertidig foranstaltning i medfør af procesreglementets regel 39. Hvis det følger er sandt, at de historiske kendsgerninger er af interesse, for så vidt at de gør det muligt at afklare den nuværende situation og dens sandsynlige udvikling, er det de foreliggende omstændigheder, som er udslagsgivende (*Mamatkoulou og Askarov mod Tyrkiet* [Storkammeret], nr. 46827/99 og 46951/99, præmis 69, EMD 2005-I, ovennævnte dom *Saadi*, præmis 133, og *Khaydarov mod Rusland*, nr. 21055/09, præmis 100, 20. maj 2010).

b) Anvendelsen af generelle principper i denne konkrete sag

67. I overensstemmelse med den oven for nævnte retspraksis skal Domstolen undersøge om, hvor vidt de forventelige konsekvenser af udsendelsen af klager til Marokko svarer til, hvad han har gjort gældende vedrørende behandling, der strider imod Konventionens artikel 3.

DOM OUABOUR mod BELGIEN

68. Eftersom den pågældende endnu ikke er blevet udleveret, er tidspunktet for risikovurderingen i overensstemmelse med Domstolens anbefaling af en midlertidig foranstaltning i medfør af regel 39 i Domstolens procesreglement, det tidspunkt, hvor sagen behandles ved Domstolen.

69. For at gøre dette vil Domstolen støtte sig til samtlige oplysninger, som bliver fremlagt, eller – om nødvendigt – som Domstolen selv fremskaffer af egen drift. For så vidt angår oplysninger, som Domstolen selv fremskaffer af egen drift, vurderer Domstolen, at henset til den ubetingede karakter af beskyttelsen, som garanteres af artikel 3, skal Domstolen forvisse sig om, at den vurdering, der er foretaget af de nationale myndigheder er fyldestgørende og tilstrækkeligt understøttet af interne oplysninger samt af oplysninger, der stammer fra andre pålidelige og objektive kilder som f.eks. andre kontraherende og ikke-kontraherende stater, agenturer under De Forenede Nationer og NGO'er, som er kendt for deres seriøsitet (*Salah Sheekh mod Nederlandene*, nr. 1948/04, præmis 136, 11. januar 2007).

70. I sin klage og i sine bemærkninger har klager forklaret, at hans frygt for at blive udsat for behandling, der strider imod artikel 3, i Marokko er berettiget p.g.a. to faktorer. For det første gør han under henvisning til talrige rapporter, der er offentliggjort af internationale organisationer og internationale NGO'er, at den generelle situation i Marokko er præget af systematisk anvendelse af tortur inden for rammerne af terrorbekæmpelse. For det andet gør han gældende, at han selv tilhører en kategori af personer, som rammes af den form for foranstaltninger.

71. Domstolen skal således først undersøge problematikken omkring umenneskelig og nedværdigende behandling i Marokko i forbindelse med antiterrorpolitikken.

72. Domstolen minder om, hvordan den har analyseret denne problematik i 2012 i den ovennævnte sag *El Haski* (præmis 96-98):

"97. (...) Domstolen påpeger, at klager gjorde gældende ved de hjemlige retsinstanser, at de omtvistede forklaringer, var fremsat af personer, som var mistænkt for at have været indblandet i Casablanca-attentaterne den 16. maj 2003, og som var blevet forhørt i Marokko inden for rammerne af efterfølgende efterforskning og processuelle skridt. Han forklarede, at dette land var udsat for hård kritik af offentlige og private organisationer p.g.a. tortur og dårlig behandling, der anvendes på systematisk vis over for strafforfulgte personer efter disse begivenheder, idet klager navnlig henviste til *Human Rights Watch* rapporten (...) [af 28. november 2005 vedrørende konsekvenserne af ovennævnte attentater]. Han præciserede, at de personer, som havde afgivet de pågældende forklaringer, havde klaget over at have været udsat for tortur samt umenneskelig og nedværdigende behandling. Han tilføjede, at de marokkanske myndigheder ikke havde foretaget nogen efterforskning efter disse indsigelser. Han anførte ligeledes, at de marokkanske processuelle skridt var blevet taget meget hurtigt.

Appelretten i Bruxelles har imidlertid fundet, at ved at begrænse sig til "på en generel måde at citere" rapporter fra menneskerettighedsorganisationer havde klager ikke fremlagt nogen konkrete oplysninger, der ville kunne rejse "rimelig tvivl" omkring voldelige overgreb, tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling, som de i Marokko afhørte personer skulle have været ofre for (...).

98. Domstolen finder for sit vedkommende, at så snart som disse forklaringer blev afgivet af mistænkte personer, der var forhørt i Marokko inden for rammerne af efterforskning og processuelle skridt efter Casablanca-attentaterne den 16. maj 2003, fastslog ovennævnte rapporter, at der forelå en "reel risiko" for, at forklaringerne var opnået ved brug af behandling, der var i strid med Konventionens artikel 3. Det følger således heraf, at dårlig behandling med henblik på at få personer til at tilstå, har fundet sted i vid udstrækning i forhold til disse mistænkte.

I 2004 udtalte FNs Menneskerettighedskomité således, at den var bekymret over talrige påstande om tortur og dårlig behandling af tilbageholdte personer i Marokko, ligesom FNs Komité mod Tortur gjorde specifikt opmærksom på en stigning i antallet af celler, idet den gjorde Generaldirektoratet for Territorial Overvågning ansvarlig for dette.

(...)

DOM OUABOUR mod BELGIEN

Desuden fremgår det af *Human Rights Watch* rapporten, at flertallet af formodede islamister, som blev tilbageholdt i ugerne efter Casablanca-attentaterne "var holdt i fangenskab i al hemmelighed i dage, ja, uger, ligesom politifolk udsatte dem for tortur for at få dem til at tilstå" (...). Den Internationale Føderation for Menneskerettigheder (FIDH) noterer talrige eksempler på vilkårlige frihedsberøvelser i hemmelige centre, hvor forhørene blev "foretaget med brud på samtlige principper om beskyttelse af alle personer, der var udsat for en eller anden form for tilbageholdelse og fængsling, vedtaget af De Forenede Nationer i 1975 samt på Konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig og nedværdigende behandling". (...) *Amnesty International* fremkom med en lignende beskrivelse af den behandling, som personer, der var tilbageholdt i Témara, blev udsat for (...).

99. Ifølge Domstolen fastslår disse oplysninger, som stammer fra forskellige, objektive og samstemmende kilder, at der på daværende tidspunkt eksisterede en "reel risiko" for, at "de omstridte forklaringer var blev opnået i Marokko ved anvendelse af en behandling, som strider mod Konventionens artikel 3. (...)"

73. Endelig, i 2013, i den ovennævnte sag *Rafaa* (præmis 29 og 41), fandt Domstolen på baggrund af de afsluttende bemærkninger udfærdiget af FNs Komité mod tortur om den fjerde periodiske rapport omhandlende Marokko offentliggjort i 2011, at menneskerettighedssituationen i Marokko kun havde udviklet sig en smule siden dommen i sagen *Boutagni mod Frankrig* (nr. 42360/08, præmis 46, 18. november 2010), samt at den dårlige behandling af personer, som var mistænkt for deltagelse i terrorhandlinger, fortsat fandt sted.

74. Domstolen konstaterer i øvrigt, at FNs Særlige Rapportør for tortur og andre straffe eller grusom, umenneskelig og nedværdigende behandling samt FNs Arbejdsgruppe vedrørende vilkårlig fængsling har hver især på baggrund af besøg i Marokko henholdsvis i 2012 og 2013 offentliggjort en rapport, hvori det understreges, at inden for rammerne af kampen mod terrorisme fortsætter de marokkanske myndigheder med at ty til tortur og dårlig behandling i forbindelse med arrestationer og under tilbageholdelse (jfr. ovenstående præmis 50-52). De seneste rapporter, der er offentliggjort af *Human Rights Watch* og *Amnesty International* (jfr. ovenstående præmis 54) bekræfter, at situationen ikke er blevet bedre.

75. Ifølge Domstolen fastslår disse oplysninger, som stammer fra objektive, forskellige og samstemmende kilder, at situationen i Marokko, for så vidt angår overholdelsen af menneskerettigheder inden for rammerne af terrorbekæmpelsen, ikke har udviklet sig til det bedre, samt at anvendelsen af praksis, der er i modstrid med Konventionens artikel 3, i forhold til personer, som er strafforfulgt og anholdt inden for dette felt, er et varigt problem i Marokko.

76. I modsætning til hvad regeringen gør gældende, henleder Domstolen desuden opmærksomheden på, at klager ikke begrænser sig til uden hensyn til enkelttilfælde at angive risikoen for at blive udsat for en overtrædelse af Konventionens artikel 3 som følge af de marokkanske myndigheders praksis inden for rammerne af terrorbekæmpelse. Han påviser i virkeligheden, at han selv tilhører den kategori af personer, som bliver ramt af den type foranstaltninger. Ifølge den internationale arrestordre udstedt af anklageren ved Appelretten i Rabat er klager eftersøgt for at have "oprettet en bande med henblik på at begå terrorhandlinger" (jfr. ovennævnte præmis 15).

77. Domstolen finder det desuden hensigtsmæssigt at bemærke, at det ikke fremgår af de bemærkninger, som Domstolen har modtaget, at de belgiske myndigheder skulle have rettet nogen som helst diplomatisk henvendelse til de marokkanske myndigheder med henblik på at opnå nogle garantier for eller forsikringer om fra disse, at klager efter sin udlevering ikke vil blive udsat for umenneskelig og nedværdigende behandling.

78. Under disse omstændigheder er Domstolen langt fra overbevist af den analyse, som er fremlagt af den belgiske regering, ifølge hvilken klagers frygt i henhold til Konventionens artikel 3 er ubegrundet.

DOM OUABOUR mod BELGIEN

79. Henset til det ovenstående finder Domstolen tværtimod, at gennemførelsen af den ministerielle udleveringsbekendtgørelse, der er udstedt i forhold til klager, ville medføre en overtrædelse af Konventionens artikel 3.

II. OM DEN PÅSTÅEDE OVERTRÆDELSE AF KONVENTIONENS ARTIKEL 13 KOMBINERET MED ARTIKEL 3

80. Klager indgiver klage over, at han ikke har haft ret til en effektiv ankemulighed med henblik på at gøre sine indsigelser gældende i forhold til Konventionens artikel 3 og påberåber sig Konventionens artikel 13, som har følgende ordlyd:

”Enhver, der krænktes i de ved denne Konvention anerkendte rettigheder og friheder, skal have adgang til effektiv oprejsning for en national myndighed, uanset om overtrædelsen er begået af personer, der handler på embeds vegne.”

A. Parternes argumenter

81. Klager drager den effektive oprejsning med ind i sagen ved Statsrådet ud fra to hensyn. For det første klager han over den situation, som i hans sag har ført til, at Statsrådet har suspenderet den første udleveringsbekendtgørelse uden dog at undersøge det berettigede ved indsigelsen efter Konventionens artikel 3 samtidig med, at Statsrådet har givet staten frie hænder til at udstede en bekendtgørelse nr. 2, som er udformet med en næsten identisk ordlyd. For det andet klager han over, at til trods for Statsrådets dom nr. 209.030 af 19. november 2010, hvori man konstaterer en tilbagetrækning af den anden ministerielle bekendtgørelse, finder den belgiske stat, at ovennævnte bekendtgørelse fortsat står ved magt. På den ene side gør klager gældende, at dommen ikke er behæftet med en skrivefejl, og at Statsrådet blot har protokolleret de udsagn, som statens advokat gav udtryk for under retsmødet, og har draget de juridiske konsekvenser, som samtlige tilstedeværende parter havde accepteret. På den anden side er han af den opfattelse, at Statsrådets dom har skabt en ret til med tilbagevirkende kraft at trække den anden ministerielle bekendtgørelse ud af den belgiske retsorden. Imidlertid er det ikke muligt efter belgisk ret at anmode en retsinstans om at udvide, indskrænke eller ændre rettigheder, som er blevet anerkendt ved en afgørelse, som retten har truffet. Ifølge klager er sagen i Statsrådet lukket, og eftersom den belgiske regering ikke kan trække bekendtgørelsen tilbage, råder han ikke over nogen muligheder for at indgive anke, hvor han ville kunne have gjort gældende, at hans indsigelse er berettiget i henhold til Konventionens artikel 3, for så vidt angår den anden udleveringsbekendtgørelse.

82. Regeringen gør gældende, at klager havde adgang til en effektiv mulighed for anke til Statsrådet, som han i øvrigt benyttede sig af. Imidlertid var der ingen af parterne, som erklærede under retsmødet i Statsrådet, at den anden ministerielle bekendtgørelse var blevet trukket tilbage, og Statsrådets konstatering i sin dom nr. 209.030 af 19. november 2010 af, at det påklagede dokument var blevet trukket tilbage, var en skrivefejl, som klager kunne have anmodet om at få rettet. Denne fejl tilsidesatte faktisk klagers rettigheder, idet denne blev forhindret i at fortsætte sagsgangen med henblik på at få ophævet dommen ved Statsrådet. Regeringen forklarer, at belgisk lovgivning ikke giver nogen mulighed for at indgive en formel anke med henblik på at få foretaget rettelser i en sådan dom, men at det er fast retspraksis i Statsrådet, at det af eget initiativ eller på foranledning af en af parterne eller enhver part, som måtte have interesse deri, kan afsige en ny dom, der korrigerer den dom, som indeholder Statsrådets fejl.

B. Domstolens bemærkninger

1. Om sagens antagelighed

83. Domstolen bemærker, at dette klagepunkt ikke er åbenbart grundløst i medfør af Konventionens artikel 35 stk. 3a. I øvrigt kommer klagepunktet ikke i konflikt med nogen anden afvisningsgrund. Klagen erklæres hermed for egnet til behandling.

DOM OUABOUR mod BELGIEN

2. Om sagens realitet

84. Henset til at Domstolen har fundet, at der er tale om en overtrædelse af Konventionens artikel 3, kan Domstolen kun konstatere, at de af klager fremsatte klagepunkter er "forsvarlige" i overensstemmelse med artikel 13.

85. Domstolen konstaterer, at belgisk ret gav klager mulighed for at anmode Statsrådet om at suspendere og annullere den omstridte afgørelse, nemlig den ministerielle udleveringsbekendtgørelse af 5. oktober 2009 og påberåbe sig sine klagepunkter i henhold til Konventionens artikel 3. Som adskillige af Domstolens domme illustrerer i lignende sager (jfr. ovenstående præmis 46), gav denne anke ham mulighed for at opnå en undersøgelse af indholdet af disse klagepunkter samt en passende oprejsning i overensstemmelse med effektivitetskravene omfattet af Konventionens artikel 13 (*Kudła mod Polen* [GC], nr., præmis 157, EMD 2000-XI, og *Alisić m.fl. mod Bosnien-Herzegovina, Kroatien, Serbien, Slovenien og den tidligere jugoslaviske republik Makedonien* [GC], nr. 60642/08, præmis 131, EMD 2014).

86. Den omstændighed, at Statsrådet i denne konkrete sag ikke annullerede udleveringsbekendtgørelsen (som det også var tilfældet i sagerne vedrørende to andre medlemmer af GICM, jfr. ovenstående præmis 46), men at det ved dom af 19. november 2010 foreskrev at ankeafkald, har efter Domstolens opfattelse ikke af den grund frataget klager mulighed for at indgive en effektiv anke. Det fremgår i virkeligheden af dommens præmisser, at klagers frafald var en følge af justitsministerens tilbagetrækning af den påklagede bekendtgørelse, en kendsgerning, som begge parter bekræfter ifølge dommen. I øvrigt er konstateringen af tilbagetrækningen af den påklagede bekendtgørelse som sådan en for klager favorabel konstatering.

87. Ganske vist bemærker Domstolen, at parterne ikke er uenige, for så vidt angår deres viden om, hvor vidt Statsrådets dom ikke indeholder en skrivefejl i så henseende samt om de eventuelle juridiske konsekvenser. Mens klager gør gældende, at Statsrådet protokollerede statens advokats udsagn under retsmødet den 13. oktober 2010, og at Statsrådets dom har skabt en ret til med tilbagevirkende kraft at trække den anden ministerielle bekendtgørelse ud af den belgiske retsorden, forklarer Regeringen, at ingen af parterne under retsmødet ikke har noteret sig en tilbagetrækning af ovennævnte beslutning, samt at det drejer sig om en skrivefejl, som klager skal anmode om at få korrigeret. I mellemtiden forbliver beslutning eksigibel. Domstolen vurderer, at det ikke er op til den at tage stilling i denne diskussion.

88. Ikke desto mindre kan Domstolen ikke se de grunde, af hvilke Regeringen på den ene side gør gældende, at den agter at føre en administrativ beslutning ud i livet, hvis tilbagetrækning formelt set er blevet konstateret af Statsrådet på baggrund af, at en retsinstans havde begået en skrivefejl, og på den anden side at det påhviler klager og ikke Regeringen at anmode om at få denne fejl rettet.

89. Når det er sagt, vurderer Domstolen, at på nuværende tidspunkt og henset til sagens omstændigheder har denne debat ingen indvirkning på ankens effektivitet og svækker ikke den konstatering, som Domstolen har foretaget ovenfor (jfr. præmis 85-86).

90. Henset til ovenstående konkluderer Domstolen, at der ikke er tale om en overtrædelse af Konventionens artikel 13 kombineret med artikel 3.

III. OM ANVENDELSEN AF REGEL 39 I DOMSTOLENS PROCESREGLEMENT

91. Domstolen minder om, at i overensstemmelse med Konventionens artikel 44 stk. 2, bliver nærværende dom endelig: a) når parterne erklærer, at de ikke ønsker at få sagen henvist til pådømmelse i Storkammeret; eller b) tre måneder efter datoen for domsafsigelsen, såfremt der ikke er anmodet om at få sagen henvist til pådømmelse i Storkammeret; eller c) når Storkammerets udvalg har afvist anmodningen om henvisning i medfør af artikel 43.

DOM OUABOUR mod BELGIEN

92. Domstolen finder, at de foranstaltninger, som den har anbefalet regeringen i medfør af procesreglementets regel 39 (jfr. ovenstående præmis 36-37) skal vedblive med at stå ved magt, indtil nærværende dom er blevet endelig, eller Domstolen træffer en anden afgørelse i så henseende.

IV. OM ANVENDELSEN AF KONVENTIONENS ARTIKEL 41

93. I henhold til Konventionens artikel 41

”Såfremt Domstolen erklærer, at der har været tale om en overtrædelse af Konventionen eller dens Protokoller, og såfremt den hjemlige lovgivning i den kontraherende stat kun gør det muligt delvist at fjerne konsekvenserne af denne overtrædelse, vil Domstolen eventuelt tildele den krænkede part en rimelig oprejsning.”

A. Skade

94. Klager kræver 108.000 € (EUR) for den tort, som han har lidt, mens han har været frihedsberøvet med henblik på at blive udleveret i maj 2005 og p.g.a. truslen om udsendelse til Marokko.

95. Regeringen overlader afgørelsen til Domstolen.

96. Domstolen vurderer, at henset til omstændighederne af sagens karakter, udgør fastsættelsen af en overtrædelse af Konventionens artikel 3 i tilfælde af udsendelse til Marokko i sig selv en tilstrækkelig rimelig oprejsning for den tort, som klager måtte have lidt.

B. Sagens omkostninger og salærer

97. Klager anmoder ligeledes om 12.790 EUR til dækning af sagens omkostninger og salærer ved Domstolen. En opgørelse over omkostninger og salærer er lagt på sagen og takseres med en timehonorar på 125 EUR for 95 arbejdstimer.

98. Regeringen overlader afgørelsen til Domstolen.

99. Henset til de bilag, som er i Domstolens besiddelse, samt til fast retspraksis, finder Domstolen det rimeligt at tilkende klager et beløb på 6.500 EUR til dækning af omkostninger og salærer til hans forsvarer ved Domstolen.

C. Morarenter

Domstolen finder det passende at anvende den samme morarente, som anvendes i forbindelse med de såkaldte marginallån, der ydes af den Europæiske Centralbank med tillæg af 3 procentpoint.

PÅ BAGGRUND AF DISSE PRÆMISSER

1. *Erklærer* Domstolen enstemmigt, at klagen om overtrædelse af Konventionens artikel 3 og 13 kombineret med artikel 13 antages til behandling;
2. *Udtaler* Domstolen enstemmigt, at dersom klagers udsendelse til Marokko iværksættes, ville dette udgøre en overtrædelse af Konventionens artikel 3;
3. *Beslutter* Domstolen enstemmigt, at den midlertidige foranstaltning, som Domstolen har anbefalet i medfør af regel 39 i sit procesreglement, forbliver ved magt, indtil nærværende dom bliver endelig eller indtil Domstolen træffer en anden afgørelse i så henseende;
4. *Udtaler* Domstolen enstemmigt, at der ikke er sket en overtrædelse af Konventionens artikel 13 kombineret med artikel 3;

DOM OUABOUR mod BELGIEN

5. *Udtaler* Domstolen enstemmigt, at konstateringen af en overtrædelse giver i sig selv en tilstrækkelig rimelig oprejsning for den tort, som klager har lidt;
6. *Udtaler* Domstolen enstemmigt,
 - a) at den indklagede stat skal betaler til klager inden for en frist af tre måneder fra den dato, hvor dommen bliver endelig i medfør af Konventionens artikel 44 stk. 2 at regne, et beløb på 6.500 EUR (seks tusinde femhundrede euro) med tillæg af eventuelle skatter, som klager måtte skulle betale, til dækning af sagens omkostninger og salærer;
 - b) at fra og med udløbet af denne frist og indtil betalingen skal disse beløb forhøjes med en rente svarende til den, som anvendes i forbindelse med de såkaldte marginallån, der ydes af den Europæiske Centralbank med tillæg af 3 procentpoint;
7. *Afviser* Domstolen enstemmigt påstanden om en rimelig erstatning for det øvrige.

Affattet på fransk og derefter meddelt skriftligt den 2. juni 2015 i medfør af regel 77, stk. 2 og 3 i Domstolens procesreglement.

Stanley Naismith
Justitssekretær

András Sajò
Formand